

UDC 343.14:343.122

Solionova Aleksandria – Postgraduate
Student of Department of Criminal Process
of the National Academy of Internal Affairs

DEFINITION AND MEANING OF THE VICTIM'S TESTIMONY

The article researches notion and importance of the victim's testimony, as an independent form of evidence. It is exposed its meaning and place in the the Criminal Procedure proof.

Keywords: victim's testimony; victim's interrogation; the circumstances in criminal proceedings.

Досліджено поняття та значення показань потерпілого як самостійного виду доказів. Розкрито його значення й місце в системі кримінально-процесуального доказування.

Ключові слова: показання потерпілого; допит потерпілого; обставини в кримінальному провадженні.

Исследованы понятие и значение показаний потерпевшего как самостоятельного вида доказательств. Раскрыто его значение и место в системе уголовно-процессуального доказывания.

Ключевые слова: показания потерпевшего; допрос потерпевшего; обстоятельства в уголовном производстве.

At the time of radical Ukrainian legislation's changes, the most important is the protection of human rights, despite the procedural status in criminal proceeding, whether person is a victim or a suspect. Indeed, under Article 3 of the Constitution of Ukraine «person, life and health, honor and dignity, inviolability and security are recognized in Ukraine as the highest social value. Human rights and freedoms and their guarantees determine the content and direction of the state's activity. The state is responsible to the people for its activity. To affirm and provide human rights and freedoms is the main duty of the state» [1, p. 3].

The proving takes central place in the Criminal Procedure activities during the investigation and pre-trial criminal proceedings.

Which consist in the collection, testing, evaluation and use of evidence to establish the circumstances to be proved and relevant to the criminal proceedings. Based on collected evidences, guided by law, the investigating judge, the court evaluate them and take appropriate procedural decision (decisions or sentences). Testimonies are essential to establish the circumstances subjected to proof in criminal proceedings.

The relevance of the investigated problem consist in compliance at all stages of the criminal justice system of criminal procedural law, which stipulates the rights of the victim, and this is one of the important conditions of the citizens' right to judicial protection under the Art. 55 of the Constitution of Ukraine.

Ukraine has a new Criminal Procedural Code of Ukraine, which contains provisions that only list the procedural rights of victims, without establishing a clear procedure for recovery of entitlements [6, p. 203-206].

The aim of research consists in a meaningful analysis of the CPC rules governing procedural order to provide testimonies for victims in criminal proceedings.

The degree of problem's development: such scientists as S.Alpert, V.Galagan, M.Goshovskii, Y.Groshev, A.Dubynskiy, A.Kaplina, N.Karpov, L.Kokorev, A.Kuchynska, I.Poteruzha, E.Lukianchykov, V.Maliarenko, M.Mykheienko, V.Nor, V.Popelushko, S.Stakhivskiy, V.Tertyshnyk, I.Foinytskyi, L.Udalova, P.Tsymbal and others have made outstanding contributions to the doctrine's theory of the of the victim, but the provisions of the new CPC and amount increase of committing serious and especially serious crimes require further study.

The main material. Testimony are important for solving criminal justice, because often only on the their basis carried out significant circumstances' establishing, subject to investigation in criminal proceedings, according to the latest case to the norms of criminal and criminal procedural law. Testimony institute in its present form as a separate structural element of the criminal process, is new to Ukraine, and therefore not scientifically developed [2].

For proper disclosure of the victim's testimony it is necessary (from a methodological point of view), firstly, to analyze the problem of the concept of criminal procedural evidences, examine and show the correlation of categories «source of evidence», «type of evidence» in

the criminal process. Knowledge of the foregoing will determine the concept of victim's testimony and reveal their importance and role in the system of criminal procedure proof. The basis of the concept of epistemological characteristics of evidence is the philosophical theory of reflection as a general property of material. As a result of reflection is leaving traces of any offense on objects of the material world and in people's minds. With the remained traces it is possible to establish circumstances of the crime. Therefore, workers of the pretrial investigation should find remained traces, investigate them, bring to appropriate procedural form, and then use as evidence in criminal proceedings. As any reflection, evidence always consist of reflection or reflection's method and form, that mode its existence and expression. The displayed image is the essence of evidence, which is a basic unity of all elements, properties and connections of evidence; it exists and is expresses in the form and is inseparable from it. We can say that the evidence is fully implementing to its philosophical law of the unity of form and content. Therefore, the evidence in the criminal process cannot exist only in its content or in the form. To complete the structure, evidence must clearly consist of content and form. So, most authors believe that the content reflected in the evidence is «factual data». In determining of contents of evidence through the concept of «factual data» we should primarily come from the specific appearance and manifestation, displayed image in the reflection processes [3, p. 227].

«Factual» literally means reflection of the real state of anything, of relevant facts, and the term «data» – information needed for any conclusion decision. Therefore, according to authentic interpretation of the term «evidence» is the next – «information necessary for any conclusion decisions that reflect the reality». So, the «evidence» in its etymological meaning is indistinguishable from «data (information)» [4].

According to the position of the Soviet scientist P. Serdiukov «evidences in a criminal case are any actual data base on which a legal authorities, investigator and the court determines the presence or absence of social dangerous action, the guilty of the person committed this action, and other circumstances that are important for the proper resolution of the case» [7, p. 3].

The legislator determines that the evidence in criminal proceedings is «factual data» obtained on the base of the Code for which the investigator, prosecutor, investigating judge and the court determines whether or not the facts and circumstances are relevant to

the criminal proceedings and can to be proved. Under ch. 2, Art. 84 CPC of Ukraine, procedural sources of evidences is, testimonies, material evidences, and documents, experts' conclusions. In legal literature the terms «sources of evidence», «procedural sources of evidence» are given different meaning: as a form, type of evidences, means of proof, records. Ch. 1, Art. 84 CPC refers to the actual data, presence or absence the facts and circumstances relevant to the criminal proceedings and have to be proved. They reflect the content and objective basis of evidence. Under testimonies, material evidences, documents, experts' conclusions we must understand procedural sources, i.e. material form, which contains and transmits actual data. These sources guarantee the most complete and reliable evidences, which is an important condition for the admissibility of evidences. According to this, evidence in criminal proceedings should be understood as the unity of «factual data» and procedural sources. Depending on the method and procedure of obtaining and their character legislator has formulated specific requirement that the evidences can be only testimonies, material evidences, and documents, experts' conclusions regardless of whether they received as a result of overt or covert investigative (detective) actions [5, p. 250].

On a literal interpretation of the second paragraph of that article we can conclude that the same type of evidences are relating in the relevant paragraphs suspect's and accused's testimony, victim's and witnesses' testimony, expert's conclusion and testimony, protocols of investigative and judicial actions. In fact, each of these categories forms completely separate type of evidence. This combination and association can not be considered as successful. In this way the value and the role of each evidence are diminished, particularly the victim's testimony as an independent form of evidence.

Existing combination in ch. 2, Art. 84 CPC of Ukraine of independent types of evidence turns some of them in the «appendage» to others, eliminates the importance and equality of each evidence. Therefore, in our opinion, it should be more accurately determined ch. 2, Art. 84 CPC of Ukraine as «the procedural sources of evidence include: suspect's and accused's testimony, victim's and witnesses' testimony, expert's conclusion and testimony, protocols of investigative and judicial actions; court records, other documents».

Every evidence should possess next characteristics (properties): affiliation and admissibility. Under ch. 1, Art. 94 CPC of Ukraine the

investigator, prosecutor, investigating judge, the court in its inner conviction, based on a comprehensive, full and objective examination of all circumstances of criminal proceedings are followed the law, assessment, identity, admissibility, reliability, of the collected evidences, so, in terms of adequacy and relationship for appropriate procedural decision [5, p. 281].

Thus, under the evidence in criminal proceedings should be understand under the new demand of belonging, admissibility and reliability of information about the circumstances relevant to the criminal proceedings for proper solution that meets the procedural law form. Present design evidences' concepts and their sources are relevant to the determination of the merits victim's testimony.

Under Art. 95 CPC, testimony is information provided orally or in writing during the interrogation of suspects, accused, witnesses, victims, experts about circumstances known to them in criminal proceedings relevant to the criminal proceedings.

Etymological interpretation's analysis of the term «evidence» means the certificate; story [4]. However, in our opinion, the logic judgments about victim's testimony shapes within criminal procedure proof should depend of perceived and recorded information reported by the victim during his interrogation.

Investigator and judge perceive output verbal information from the victim during questioning directly. Indirectly oral information are perceived by all other subjects of criminal procedure. They can assess it only by reading the relevant protocol of victim's interrogation or court records, which recorded the relevant testimony. Repeated victim's interrogation is also a direct perception of his oral testimony.

Testimony of the victim - is data communicated him under interrogation during the pre-trial investigation or in the court session. Interrogation of of the victim should performed on the basis of requirements, under Articles 224, 225, 353 CPC. For criminal procedural nature the victim's testimony is largely similar to the testimony of a witness. The content of the victim's testimony has certain peculiarities. They are in most cases associated with the circumstances of a criminal assault (place, time, method of committing the crime, the person who committed it, etc.) [11].

It can be valuable the amount of information about the factual circumstances of the case that are known only by the victim and the person who committed the crime (e.g. when criminal attacks carried

out in the absence of other people). Victim's thoughts and assumptions informed him during the interrogation, is an integral part of his testimony. They must be recorded in the protocol of interrogation and should be reviewed in the proof. Any victim's testimony, before they are used in decision-making should be checked. Verification is carried out by comparison with the evidence that is in the case. This allows you to make sure there is partial or full coincidence of the testimony with other evidence [5, p. 288].

Testimony provided during the preliminary investigation, is relevant evidence only to substantiate procedural decisions of investigator and prosecutor. If the interrogation is fixed by technical means, text of the testimony can not be amended to the appropriate interrogation protocol under the conditions if each participant of proceedings does not insist on this. Such procedural simplification of recording of the testimony during the pretrial investigation is caused, so they do not have to evidentiary value in the trial, and therefore it dhas no sense to record them by technical means [10, s. 207].

Under Article 58 CPC, the victim in criminal proceedings could be represented by representative, a person who has the right of defense counsel in criminal proceedings. Representative of legal person which has been the victim could be his/her supervisor, another person authorized by law or by the constitutive documents, an employee of a legal person with power of attorney and the person who has the right of protector in criminal proceedings. Legal person, although can be recognized as victim in criminal proceedings but can participate only through its representative-physical person. However, the person provides testimony only to the facts that are perceived personally except for cases provided by this Code (ch. 5, Art. 95 CCP).

The right to give explanations, testimony or to refuse from providing them by victims can be implemented in the following directions: 1) as a concrete victim's manifestation of a proof, which inseparably linked with the right to present evidence; 2) as a subsidiary for victim's support requirements set forth in its outlets, petitions and the commission of other procedural actions. The specified right is discretionary and implemented to the victim's discretion, as evidenced by a reference to the refuse right to give explanations and testimony [12].

In our view, as an independent proof the victim's testimony characterized by certain features: it is oral or written notice;

communication of the circumstances to be proved in criminal proceedings; this is message of persons who are victims according to criminal procedure law; it is the message that is obtained by the preliminary investigation bodies and by the court as prescribed by law; this is notification made under interrogation and recorded as prescribed by law in the victim's interrogation or in court records.

Several authors argue that all evidence and victim's testimony in particular – just oral message. For example, U.Orlov points out that the victim's testimony – his oral report on the circumstances relevant to the case made under interrogation and is recorded as prescribed by law [8, p. 142-143; 9]. Others, however, believe that the evidence, including the testimony can be both as oral and as written notification.

Victim's testimony – is an independent kind of evidence and is the information about any circumstances to be proved in criminal proceedings, including their relationship with the suspect, accused, provided by the victim interrogation conducted during the preliminary investigation and recorded in accordance to interrogation or court records.

The value of the victim's testimonies in the process of proving as one of the types of evidence in criminal proceedings is that, firstly, they are an effective means of defending the victim's rights and interests, and, secondly, they can set the circumstances mentioned to clarify the circumstances of the criminal offense. In its first sense victim's testimonies are one of the main means of exercising the victim's rights and interests. Here they play a vital role, which is conducive to direct victim's possibilities to influence to the outcome of criminal proceedings in their favor. Through victim's testimony he/she can influence to the conclusions as pretrial investigation and as the court's decisions to the circumstances of the crime. His/her testimonies allow defending of the victim's rights and legitimate interests.

The second meaning of the victim's testimony is an important means of establishing relevant circumstances in criminal proceedings in cases when the victim in his testimony directly points to the involvement of guilty persons in committing a crime or when there are communicated important information about the circumstances of the crime allow establishing of the guilty person. With the victim's testimony it can be established other circumstances to be proved. Ability to install with certainty the circumstances of criminal

proceedings using the victim's testimony also provided liability for perjury under Art. 384 of the Criminal Code of Ukraine [11, p. 1119].

Conclusion. Under the current Criminal Procedure Code of Ukraine victim relates to the prosecution, because the victim's responsibility to prove the guilty of the person who has committed a criminal offense because the victim's testimony has to be scrutinized and evaluated together with all the circumstances established in the criminal proceedings.

The CPC novelty is that the court can only base its conclusions on the testimony that it received directly during the trial, or on those obtained in the order prescribed by Art. 225 CPC.

The court has no right to base its decisions on testimony provided by the investigator, prosecutor, or refer to them. The prohibition of research evidence in court seems unreasonable and invalid to contribute for establishing the truth in the criminal proceedings.

REFERENCES

1. The Constitution of Ukraine adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine June 28, 1996 // Supreme Council of Ukraine. – 1996. – № 30. – 141 p.

2. Ostriychuk A. The concept of procedural indications as sources of evidence in the light of reform of criminal procedural legislation / A. Ostriychuk // Legal week. – № 10–11 (May 26, 2015)

3. The theory of evidence in the Soviet criminal trial. Part of the total. – Moscow, 1973. – 734 p.

4. Dictionary of Ukrainian language Copyright 2010–2012. [Electronic resource]. access <http://eslovník.com/>.

5. The Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific and practical commentary: in 2 t. T. 1. – H. : Right, 2012. – 768 p.

6. Mikhailov N. Institute of protection of the rights of the victim under the new CPC of Ukraine / N. Mikhailov // Law and Society. – № 2. – 2013. – P. 203–206.

7. Serdyukov P. P. Evidence in a stage of excitation of criminal case / P. P. Serdyukov. – Irkutsk, 1981. – 84 p.

8. Orlov U. K. Indications victim / U. K. Orlov // Criminal procedural law : [textbook] / edited by P. A. Lupinskaya. – Moscow, 1997. – 475 p.

9. Orlov U. K. Problems of the theory of evidence in criminal proceedings / U. K. Orlov. – Moscow, 2009. – 145 p.

10. Criminal proceedings : textbook / Yu. Hroshevy, V. Taci, A. Tumanyants and others. – X. : Right, 2014. – 824 p.

11. Scientific and practical commentary of the Criminal Code of Ukraine. – K. : Legal Opinion, 2012. – 1316 p.

12. Novik V. The rights of the victim under the new Criminal Procedure Code of Ukraine. Chronicler / V. Novik : Abstracts of the materials Ukrainian scientific-practical conference «Human Rights: History and Present» (Zhitomir, December 6, 2012). – Zhytomyr, 2012. – P. 125–131.

УДК 343.14:343.122

Сольонова Олександрія Олександрівна –
ад'юнкт кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗАНЬ ПОТЕРПІЛОГО

Досліджено поняття та значення показань потерпілого як самостійного виду доказів. Розкрито його значення й місце в системі кримінально-процесуального доказування.

Ключові слова: показання потерпілого; допит потерпілого; обставини в кримінальному провадженні.

Исследованы понятие и значение показаний потерпевшего как самостоятельного вида доказательств. Раскрыто его значение и место в системе уголовно-процессуального доказывания.

Ключевые слова: показания потерпевшего; допрос потерпевшего; обстоятельства в уголовном производстве.

In the article the concept and value of the testimony of the victim, as an independent form of evidence. Reveals its meaning and place in the criminal procedure proof.

Keywords: testimony of the victim; questioning the victim; the circumstances in criminal proceedings.

В час докорінних змін у законодавстві України, найголовнішим залишається захист прав людини, не зважаючи на процесуальний статус у кримінальному провадженні, чи є вона потерпілою чи підозрюваною. Адже, згідно статті 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1, с. 3]. Доказування займає центральне

місце в кримінально-процесуальній діяльності під час досудового розслідування і судового розгляду кримінального провадження. Котре полягає в збиранні, перевірці, оцінці і використанні доказів з метою встановлення обставин, що підлягають доказуванню і мають значення для кримінального провадження. На основі зібраних доказів, керуючись законом, слідчий суддя, суд оцінюють їх і приймають відповідні процесуальні рішення (ухвали, вироки). Показання мають важливе значення для встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

Актуальність досліджуваної проблеми полягає у тому, що дотримання на всіх стадіях кримінального судочинства норм кримінального процесуального законодавства, яким передбачено права потерпілого, є однією з важливих умов здійснення встановленого в ст. 55 Конституції України права громадян на судовий захист.

В Україні діє новий Кримінальний процесуальний кодекс України, в якому містяться положення, які лише перелічують процесуальні права потерпілих, без встановлення чіткої процедури відновлення матеріальних прав [6, с. 203–206].

Метою дослідження є змістовний аналіз норм КПК України, що регламентують процесуальний порядок надання показань потерпілим у кримінальному провадженні.

Ступінь розробленості проблеми: такі вчені як С. А. Альперт, В. І. Галаган, М. І. Гошовський, Ю. М. Грошевий, А. Я. Дубинський, О. В. Капліна, Н. С. Карпов, Л. Д. Кокорев, О. П. Кучинська, І. І. Потеружа, Є. Д. Лук'янчиков, В. Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. О. Попелюшко, С. М. Стахівський, В. М. Тертишник, І. Я. Фойницький, Л. Д. Удалова, П. В. Цимбал та ін. Вказані науковці зробили вагомий внесок в теорію вчення про потерпілого, однак положення нового КПК та збільшення кількості вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, потребують подальшого дослідження.

Показання мають велике значення для вирішення завдань кримінального судочинства, адже найчастіше тільки на їх основі здійснюється достовірне встановлення обставин, які є предметом дослідження у кримінальному провадженні, і з урахуванням останніх до конкретного випадку застосовуються норми кримінального та кримінально-процесуального права. Інститут

показань у його сучасному вигляді, як окремий структурний елемент кримінального процесу, є новим для України, а тому науково не розроблений [2]. Для правильного розкриття сутності показань потерпілого необхідно з методологічної точки зору, насамперед, проаналізувати проблему поняття кримінально-процесуальних доказів, дослідити і показати співвідношення категорій «джерело доказів», «вид доказів» в кримінальному процесі. З'ясувавши вищевказане дозволить визначити поняття показань потерпілого, а також виявити їх значення і місце в системі кримінально-процесуального доказування. В основі гносеологічної характеристики поняття доказів лежить філософське вчення про відображення як загальну властивість матерії. В результаті відображення відбувається залишення слідів будь-якого злочину на предметах матеріального світу і в свідомості людей. За допомогою слідів котрі збереглися, можливе встановлення обставин, вчинення злочину. Тому працівники органу досудового розслідування повинні виявити, знайти залишені сліди, дослідити їх, привести у належну процесуальну форму, і потім використати в якості доказів по кримінальному провадженню. Як і всяке відображення, доказ завжди складається з відображення або способу відображуваного, і форми, тобто способу існування і вираження відображення. Образ відображуваного є змістом доказу, який являє собою єдність всіх основних елементів, властивостей і зв'язків доказу; воно існує і виражається у формі і невід'ємне від неї. Можна сказати, що в доказах повною мірою знаходить свою реалізацію філософський закон єдності форми і змісту. Тому докази в кримінальному процесі не можуть існувати виключно у вигляді свого змісту або у вигляді форми. Для повноцінної структури, докази повинні однозначно складатися з змісту і форми. Так, більшість авторів вважають, що змістом відображення в доказах є «фактичні дані». При визначенні змісту, доказів через поняття «фактичні дані» необхідно насамперед, виходити із специфіки появи і прояву, відображуваного образу в ході відбивних процесів [3, с. 227].

«Фактично» буквально означає відображення дійсного стану чого-небудь, відповідним фактам, а термін «дані» - відомості, необхідні для якого-небудь висновку, рішення. Тому при автентичному; тлумаченні терміну, «фактичні дані» являє собою наступне – це «відомості, необхідні для якого-небудь

висновку, рішення, котрі відображають дійсність». Значить, «фактичні дані» по своєму етимологічного значення ні чимось не відрізняються від «відомостей (інформація)» [4].

Згідно позиції радянського науковця П.П. Сердюкова «Доказами по кримінальній справі являються будь-які фактичні дані, на основі яких в визначеному законному порядку органи дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність громадського небезпечного діяння, винуватість особи, яка вчинила дане діяння та інші обставини, котрі мають значення для правильного вирішення справи» [7, с. 3].

Законодавець визначає, що доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. У ч. 2 ст. 84 КПК України зазначено, процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів. У процесуальній літературі поняттям «джерела доказів», «процесуальні джерела доказів» надається різне значення: як форма, вид доказів, засоби доказування, носії інформації. В ч. 1 ст. 84 КПК йдеться про фактичні дані, наявність чи відсутність фактів і обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Вони відображають зміст та об'єктивну основу доказів. Під показаннями, речовими доказами, документами, висновками експертів слід розуміти процесуальні джерела, тобто матеріальну форму, в якій містяться і за допомогою якої передаються фактичні дані. Такі джерела гарантують отримання найбільш повних і достовірних фактичних даних, що є важливою умовою допустимості доказів. З урахуванням цього, під доказами в кримінальному процесі слід розуміти єдність фактичних даних і їх процесуальних джерел. Залежно від способу і процесуального режиму отримання і їх характеру законодавець сформулював конкретну вимогу про те, що доказами можуть бути тільки показання, речові докази, документи, висновки експертів, незалежно від того, чи вони отримані в результаті гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій [5, с. 250].

З буквального тлумачення частини другої названої статті можна зробити висновок про те, що до одного і того ж виду

доказів відносяться об'єднані у відповідних пунктах показання підозрюваного і показання обвинуваченого, показання потерпілого та свідків, висновок і показання експерта, протоколи слідчих і судових дій. Насправді кожна з названих вище категорій утворює абсолютно окремий вид доказів. Дане поєднання і об'єднання не можна вважати вдалим. Цим самим принижується значення і роль кожного доказу і, зокрема, показань потерпілого як самостійного виду доказів. Існуюче в законі поєднання в окремих пунктах ч. 2 ст. 84 КПК України самостійних видів доказів перетворює одні з них в «придаток» до інших, нівелює значимість і рівність кожного доказу. Тому, на наш погляд, необхідно більш точно визначати ч. 2 ст. 84 КПК України: «До процесуальних джерел доказів відносяться: показання підозрюваного; показання обвинуваченого; показання потерпілого; показання свідка; показання експерта; висновок експерта; речові докази; протоколи слідчих дій; протоколи судових засідань; інші документи».

Кожний доказ має володіти такими ознаками (властивостями): належність та допустимість. У ч. 1 ст. 94 КПК України вказано, що слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення [5, с. 281].

Таким чином, під доказами в кримінальному процесі необхідно розуміти відповідаючи вимогам належності, допустимості і достовірності відомості про обставини, що мають значення для правильного вирішення кримінального провадження, котрі відповідають встановленій законом процесуальній формі. Наведена конструкція поняття доказів та їх джерел має значення для визначення суті показань потерпілого.

В ст. 95 КПК вказано, показання – це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження.

Аналіз етимологічного тлумачення – терміна «показання» означає свідцтво; розповідь [4]. Разом з тим, на нашу думку, логіка суджень з приводу форми показань потерпілого в рамках кримінально-процесуального доказування повинна залежати від того, яким чином сприймаються і фіксуються відомості, що повідомляються потерпілим в ході його допиту.

Слідчий і суддя сприймають вихідну від потерпілого в ході допиту усну інформацію (відомості) безпосередньо. Опосередкованим шляхом усні відомості потерпілого сприймаються усіма іншими суб'єктами кримінально-процесуальної діяльності. Вони можуть оцінити їх, тільки ознайомившись з відповідним протоколом допиту потерпілого або протоколом судового засідання, у якому фіксувалися відповідні свідчення. При повторному допиті потерпілого відбувається також безпосереднє сприйняття його усних свідчень.

Показання потерпілого – це дані, повідомлені ним на допиті під час проведення досудового розслідування чи в судовому засіданні. Допит потерпілого повинен проводитись на підставі вимог, зазначених у ст. 224, 225, 353 КПК [11]. За кримінальною процесуальною природою показання потерпілого багато в чому схожі з показаннями свідка. Зміст показань потерпілого має певні особливості. Вони в більшості випадків пов'язані з обставинами злочинного посягання (місцем, часом, способом вчинення злочину, особою, що його вчинила, тощо). Значним може бути і обсяг відомостей про фактичні обставини справи, які відомі лише потерпілому і особі, що вчинила злочин (наприклад, коли злочинне посягання здійснювалось у відсутності інших осіб). Думки і припущення потерпілого, повідомлені ним при допиті, є невід'ємною частиною його показань. Вони повинні бути зафіксовані в протоколі допиту і підлягають обов'язковій перевірці в процесі доказування. Будь-які показання потерпілого, перш ніж вони будуть використані при прийнятті рішень, повинні бути перевірені. Перевірка здійснюється шляхом співставлення з доказами, які є у справі. Це дозволяє впевнитись у частковому чи повному збігові показань з іншими доказами [5, с. 288].

Показання, надані під час досудового розслідування, мають значення доказів лише для обґрунтування процесуальних рішень слідчого та прокурора. Якщо допит фіксується за допомогою

технічних засобів, текст показань може не вноситися до відповідного протоколу допиту за умов, що кожен з учасників процесуальної дії не наполягає на цьому. Таке спрощення процесуального фіксування показань під час досудового розслідування зумовлено, зокрема ти, що вони не мають до доказового значення в судовому розгляді, а тому й не має сенсу письмово їх фіксувати за умови фіксації технічними засобами [10, с. 207].

Стаття 58 КПК визначає, що потерпілого у кримінальному провадженні може представляти представник – особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником. Представником юридичної особи, яка є потерпілим, може бути її керівник, інша особа, уповноважена законом або установчими документами, працівник юридичної особи за довіреністю, а також особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні. Юридична особа, хоча і може бути визнана потерпілим, але у кримінальному провадженні може брати участь лише в особі свого представника-фізичної особи. Однак, особа дає показання лише щодо фактів, які вона сприймала особисто, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом (ч. 5 ст. 95 КПК). Право давати пояснення, показання або відмовитися їх давати може реалізовуватися потерпілим у таких напрямках: 1) як конкретний прояв участі потерпілого у доказуванні, яке нерозривно пов'язане із правом подавати докази; 2) як субсидіарне для підкріплення вимог потерпілого, викладених у його відводах, клопотаннях та при вчиненні інших процесуальних дій. Указане право є диспозитивним і реалізується на розсуд потерпілого, про що свідчить вказівка на право відмовитися давати пояснення та показання [12].

На наш погляд, як самостійний вид докази показання потерпілого характеризуються певними ознаками: це усне або письмове повідомлення; це повідомлення про обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні; це повідомлення осіб, які є потерпілими відповідно до кримінально-процесуальним законом; це повідомлення, яке отримують органи досудового розслідування і суд в установленому законом порядку; це повідомлення, зроблене при допиті і зафіксоване в установленому законом порядку в протоколі допиту потерпілого або в протоколі судового засідання.

Ряд авторів стверджує, що показання взагалі і показання потерпілого, зокрема, – лише усні повідомлення. Так, наприклад, Ю.К. Орлов вказує, що показання потерпілого – його усне повідомлення про обставини, що мають значення для справи, зроблене під час допиту і запротокольовані в установленому законом порядку [8, с. 142–143; 9]. Інші, навпаки, вважають, що показання, в тому числі і показання потерпілого, можуть бути як усним, так і письмовим повідомленням.

Показання потерпілого – це самостійний вид доказів, що являє собою відомості про будь-яких обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, в тому числі про свої взаємини з підозрюваним, обвинуваченим, повідомлені потерпілим на допиті, проведеному в ході досудового розслідування і зафіксовані відповідно в протоколі допиту чи протоколі судового засідання. Значення показань потерпілого в процесі доказування як одного з видів доказів у кримінальному провадженні полягає в тому, що, по-перше, вони являють собою ефективний засіб відстоювання прав та інтересів потерпілого, і, по-друге, з їх допомогою встановлюються обставини, що мають значення для з'ясування обставин вчинення кримінального правопорушення. У своєму першому значенні свідчення потерпілого служать одним з головних засобів реалізації прав та інтересів потерпілого. Тут вони грають виключно важливу роль, яка полягає в тому, що сприяють безпосередній можливості потерпілим вплинути на результат кримінального провадження на свою користь. За допомогою своїх показань потерпілий може вплинути на висновки як органу досудового розслідування, так і суду щодо обставин вчиненого злочину. Його свідчення дозволяють йому відстоювати свої права та законні інтереси. У другому значенні свідчення потерпілого виступають важливим засобом встановлення значущих у кримінальному провадженні обставин у випадках, коли потерпілий у своїх свідченнях прямо вказує на причетність особи, винної у скоєнні злочину або повідомляються їм важливі відомості про обставини злочину дозволяють надалі встановити винну особу. За допомогою показань потерпілого можуть бути встановлені інші обставини, що підлягають доказуванню. Можливість встановлення за допомогою показань потерпілого з достовірністю обставин кримінального провадження забезпечується також

відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань за ст. 384 КК України [11, с. 1119].

Отже, чинний Кримінальний процесуальний кодекс України потерпілого відносить до сторони обвинувачення, адже на потерпілого покладається обов'язок доказати винуватість особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, тому показання потерпілого підлягають ретельній перевірці та оцінці в сукупності з усіма обставинами, встановленими по кримінальному провадженню.

Новелою КПК є те, що суд може ґрунтувати свої висновки лише на показаннях, які він отримав безпосередньо під час судового засідання, або на тих, що отримані в порядку, передбаченому ст. 225 КПК. Суд не має права ґрунтувати свої рішення на показаннях, наданих слідчому, прокурору, або посилатися на них. Заборона дослідження цих показань у судовому засіданні здається нам необґрунтованою і такою, що не сприятиме встановленню істини у кримінальному провадженні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.

2. Острійчук О. Поняття показань як процесуального джерела доказів у світлі реформування кримінально-процесуального законодавства / О. Острійчук // Правовий тиждень. – № 10–11 (26 трав. 2015 р.).

3. Теория доказательств в советском уголовном процессе. Часть общая. – М., 1973. – 734 с.

4. Тлумачний словник української мови Copyright 2010–2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eslovnik.com/>.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України : [наук.-практ. комент.] : у 2 т. – Т. 1 / Бандурка О. М., Блажівський Є. М., Бурдоль Є. П. та ін. ; [за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова]. – Х. : Право, 2012. – 768 с.

6. Михайлов Н. В. Інститут захисту прав потерпілого за новим КПК України / Н. В. Михайлов // Право і суспільство. – № 2. – 2013. – С. 203–206.

7. Сердюков П. П. Доказательства в стадии возбуждения уголовного дела / П. П. Сердюков. – Иркутск, 1981. – 84 с.

8. Орлов Ю. К. Показания потерпевшего / Ю. К. Орлов // Уголовно-процессуальное право : [учеб.] / под общ. ред. П. А. Лупинской. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 1997. – 475 с.

9. Орлов Ю. К. Проблемы теории доказательств в уголовном процессе / Ю. К. Орлов. – М., 2009. – 145 с.

10. Кримінальний процес : [підруч.] / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; [за заг. ред. В. Я. Тація, О. В. Капліної, О. Г. Шило]. – Х. : Право, 2014. – 824 с.

11. Науково-практичний коментар кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К. : Юрид. думка, 2012. – 1316 с.

12. Новик В. А. Права потерпілого за новим Кримінально-процесуальним кодексом України. Літописець / В. А. Новик // Права людини: історія і сьогодення : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Житомир, 6 груд. 2012 р.). – Житомир, 2012. – С. 125–131.